Konstitutionsutskottets betänkande

1980/81:19

angående stöd till dagspressen m. m. (dels prop. 1980/81:100, bil. 12, punkterna B 22–25 och 27 dels prop. 1980/81:137 samt motioner)

Propositionerna

I proposition 1980/81:100, bilaga 12 (utbildningsdepartementet) föreslår regeringen riksdagen att

till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 1 815 000 kr. (punkten B 22 s. 97)

godkänna den i propositionen föreslagna förändringen av grunderna för stödet till organisationstidskrifter

till *Stöd för organisationstidskrifter* för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 48 000 000 kr. (punkten B 25 s. 99)

till *Stöd till tidningar på annat språk än svenska* för budgetåret 1981/82 anvisa ett förslagsanslag av 4 575 000 kr. (punkten B 27 s. 102).

I proposition 1980/81:137 föreslår regeringen riksdagen att

till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1981/82 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 337 600 000 kr.

till *Lån till dagspressen* för budgetåret 1981/82 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

Motionerna

I motion 1980/81:862 av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen

1) under utbildningsdepartementet bilaga 12 B 23 Stöd till dagspressen anvisar ett i förhållande till regeringens förslag i prop. 1980/81:100 med 12 000 000 kr. förhöjt belopp

2) under samma huvudtitel bilaga 12 B 25 Stöd till organisationstidskrifter anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 15 000 000 kr. förhöjt belopp.

I motion 1980/81:863 av Hilding Johansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen

1) avslår den av regeringen förordade ändringen i grunderna för stödet till organisationstidskrifter

2) till Stöd för organisationstidskrifter för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 15 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 63 000 000 kr.

I motion 1980/81:1120 av Rune Rydén m. fl. (m, fp) hemställs
att riksdagen hos regeringen begär en allsidig översyn av den bristande likställigheten i utgivningen av periodiska publikationer.

I motion 1980/81:1126 av Olle Wästberg i Stockholm (fp) hemställs
att riksdagen hos regeringen begär en sådan ändring i bestämmelserna om stöd till invandrartidningar att all medieproduktion kan innefattas i stödet inom ramen för nuvarande anslag.

I följdmotion 1980/81:2034 till proposition 1980/81:137 av Gösta Andersson m. fl. (c, s) hemställs
att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att 54 § i presstödsförordningen kompletteras på sätt som finns beskrivet i motionen.

I följdmotion 1980/81:2051 till proposition 1980/81:137 av Hilding Johansson m. fl. (s) hemställs att riksdagen
1) med avslag på propositionen i motsvarande delar godkänner de i motionen förordade ändringarna i grunderna för produktionsbidragen
2) till Stöd till dagspressen för budgetåret 1981/82 anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 8 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 345 600 000 kr.
3) som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om utredning av stöd till kvällstidningar.

I följdmotion 1980/81:2093 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen beslutar
att för budgetåret 1981/82 under nionde huvudtiteln punkt B 23 Stöd till dagspressen slutligen anvisa 338 275 000 kr., utgörande ett i förhållande till regeringens förslag med 675 000 kr. förhöjt belopp avseende ökat bidrag till fådagarstidning med rikskspridning.

Stöd till dagspressen

Gällande regler

Statligt stöd till dagspressen utgår enligt förordningen (1976:336) om statligt stöd till dagstidningar (ändrad 1977:524, 1977:1051, 1978:240, 1979:269 och 1980:146). Stöd kan utgå i form av produktionsbidrag, etableringsstöd, utvecklingsbidrag, samverkansbidrag och samdistributionsrabatt. Vidare kan dagstidningarna erhålla lån från pressens lånefond.

Produktionsbidrag beviljas enligt generellt verkande regler. Rätten till bidrag är bl. a. beroende av tidningens hushållstäckning på utgivningsorten. Olika regler gäller för flerdagarstidningar och för fådagarstidningar. För flerdagarstidningar, dvs. tidningar som utkommer minst fyra gånger i veckan, beräknas bidragets storlek inom vissa minimi- och maximigränser

efter tidningens genomsnittliga pappersförbrukning under de tre senaste kalenderåren. För fådagarstidningar, dvs. tidningar som utkommer en till tre gånger per vecka, utgår produktionsbidraget med ett fast belopp. Presstödsnämnden har en viss begränsad rätt att bevilja produktionsbidrag även till tidningar som inte är berättigade till detta enligt de allmänna reglerna.

Etableringsstöd kan beviljas för nyetablering av dagstidning som bedöms ha möjligheter att efter ett års utgivning uppfylla villkoren för produktionsbidrag.

Utvecklingsbidrag kan beviljas tidningsföretag som är i tillfälligt behov av stöd för åtgärder som syftar till att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt. Samverkansbidrag kan utgå för samverkan inom teknisk produktion, annonsförsäljning eller större branschprojekt. Samdistributionsrabatt utgår för varje abonnerat exemplar av dagstidning som distribueras av distributionsföretag eller av postverkets lantbrevbäringsturer under förutsättning att minst två tidningsföretag deltar i samdistributionen.

Proposition 1980/81:137

I propositionen läggs fram förslag till vissa ändringar i stödet till dagspressen. Förslagen, som till övervägande del bygger på dagspresskommitténs betänkande Stödet till dagspressen (SOU 1980:32), innebär bl. a. att få- och flerdagarstidningar med högst 20 % i hushållstäckning erhåller en viss begränsad höjning av produktionsbidragen.

Den sammanlagda kostnaden härför uppgår till 21,4 milj. kr. Samtidigt föreslås mindre reduceringar av samdistributionsrabatten, utvecklingsbidraget och etableringsstödet. Detta ger en sammanlagd besparing på 12,1 milj. kr.

Frågan om stöd till dagspressen behandlades senast av riksdagen i samband med besparingspropositionen (prop. 1980/81:20, KU 1980/81:9).

Motionsyrkandena, hänförliga till dagspresstödet

Motion 1980/81:862, yrk. 1, av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) utgår från det preliminära förslag som framläggs i budgetpropositionen och det yrkas ett i förhållande härtill med 12 milj. kr. förhöjt anslag. Yrkandet understiger anslagsäskandet i prop. 1980/81:137 med omkring 48 milj. kr.

I motion 1980/81:2034 av Gösta Andersson m. fl. (c, s) pekas på de betydande fördelarna med samverkan mellan olika företag för tidningsframställning. Det framhålls att enligt 54 § presstödsförordningen lån kan beviljas tidningsföretag som ger ut dagstidning eller företag som ägs gemensamt av två eller flera tidningsföretag och svarar för produktionen av de samverkande tidningarna. Med tanke på värdet av en ökad samverkan i fråga om tidningsframställning bör enligt motionen 54 § förses med ett tillägg, som möjliggör att lånefonden efter prövning av presstödsnämnden kan användas

även för företag, som inte är tidningsägt men som svarar för sätteri- och/eller tryckeriproduktionen av dagstidningar med produktionsbidrag.

I motionen åberopas 54 § presstödsförordningen. Stadgandet har följande lydelse:

Tidningsföretag som ger ut dagstidning kan få lån såväl för investering som för annan åtgärd som bedömes vara nödvändig för att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt. Lån får även beviljas företag som äges gemensamt av två eller flera tidningsföretag och svarar för sådan produktion av dagstidningar som sker i samverkan mellan två eller flera tidningsföretag. Lån får dock ej beviljas för sådant projekt som bedömes kunna finansieras på den allmänna kreditmarknaden till normala marknadsmässiga villkor och på ett från företagets synpunkt betryggande sätt.

Lån skall företrädesvis ges för projekt som syftar till kostnadsbesparingar genom samverkan mellan tidningsföretag. Lån för investering på ort, där presstödsnämnden bedömer teknisk samverkan mellan tidningsföretag som möjlig, får ej beviljas till projekt som ej avser sådan samverkan. Detta gäller dock ej i sådana fall där berörda tidningsföretag allvarligt har prövat förutsättningarna för samverkan men ej kunnat enas om formerna för denna.

I motion 1980/81:2051 av Hilding Johansson m. fl. (s) godtas de föreslagna höjningarna av stödet till flerdagarstidningar med högst 20 % hushållstäckning liksom förslaget om förhöjda maximibelopp för storstadstidningar som kommer ut minst fyra gånger i veckan. Propositionens förslag om en uppräkning av produktionsbidragen till fådagarstidningar är enligt motionen välmotiverat. Men lika starka skäl talar enligt motionen för en uppräkning av stödet för flerdagars lågtäckningstidningar i landsorten med en hushållstäckning mellan 20 och 40 %. Det erinras om att för denna tidningsgrupp har någon uppräkning inte skett sedan 1978. Det föreslås därför att riksdagen beslutar om en uppräkning av produktionsbidragen för nu angivna tidningsgrupper med 10 %. Detta innebär att produktionsbidragen för fådagars lågtäckningstidningar höjs från 750 000 kr. till 825 000 kr. för icke rikstidningar och från 1,5 milj. kr. till 1,65 milj. kr. för rikstidningar som utkommer en dag i veckan. För rikstidning som utkommer två dagar i veckan bör produktionsbidraget enligt motionen höjas från 1,5 milj. kr. till 2,4 milj. kr., vilket dagspresskommittén föreslog. För flerdagars landsortstidningar föreslås i motionen en höjning av maximibeloppet från nuvarande 6,3 milj. kr. till 6,93 milj. kr. Sammantaget innebär de i motionen föreslagna höjningarna en merkostnad i förhållande till regeringsförslaget med ca 8 milj. kr.

I motionen uttalas vidare sympati för dagspresskommitténs förslag om ett automatiskt uppräkningssystem baserat på annonsprisutvecklingen. I detta hänseende framställs inget yrkande i motionen med hänsyn till att detta skulle kunna innebära en risk för att nödvändiga uppräkningar av produktionsbidragen inte skulle komma till stånd redan för 1981.

Vidare kritiseras i motionen det i propositionen framförda kravet att för

fullt produktionsbidrag skall krävas 65 % unikt material. I motionen föreslås att gränsen i stället sätts till 60 %. Det framhålls att även denna nivå kan vara för hög men att den får accepteras i avvaktan på närmare studier av frågan. Sådana studier torde enligt motionen komma att initieras av de tidningar som berörs av de nya reglerna. Motionsförslaget innebär på denna punkt att produktionsbidrag till en självständig edition skall utgå i proportion till andelen unikt material på så sätt att bidraget börjar utgå vid 51 % och därefter stegvis höjs med en tiondel för varje procent unikt material upp till 60 %, som skall utgöra gränsen för att fullt produktionsbidrag skall utgå.

Slutligen tar den socialdemokratiska motionen upp frågan om presstöd till kvällstidningar och hänvisar till ett uttalande i frågan i proposition 1975/76:131 s. 136, där det förutskickades att frågan om produktionsbidrag till kvällstidningar fick tas upp till förnyade överväganden om situationen för kvällstidningarna skulle förändras på ett avgörande sätt. Mot bakgrund av att åtminstone en av kvällstidningarna har ekonomiska problem föreslås i motionen att regeringen skyndsamt utreder frågan med sikte på att komplettera presstödssystemet så att det blir möjligt att stödja även en i huvudsak lösnummerförsåld dagstidning, om den på sin marknad har samma ekonomiska svårigheter som lågtäckningstidningar inom gruppen abonnerade dagstidningar.

Motion 1980/81:2093 av Lars Werner m. fl. (vpk) behandlar frågan om stöd till fådagarstidningar med rikskspridning. Det framhålls att dagspresskommittén föreslagit ett högre bidrag till sådana tidningar men att regeringen utan motivering frångår kommitténs förslag på denna punkt. Motionsförslaget skulle medföra en ökning av dagspresstödet med 675 000 kr.

Vidare påtalas i motionen att propositionen inte omfattar något förslag om att göra dagstidningar tillgängliga för synskadade.

Frågan om dagstidningsdistribution till synskadade kommer att behandlas särskilt under innevarande riksmöte (prop. 1980/81:164 och 166).

Stöd till organisationstidskrifter (Prop. 1980/81:100 bil. 12 B 25)

Stödet till organisationstidskrifter utgår enligt förordningen (1977:607) om stöd till organisationstidskrifter (ändrad senast 1980:147).

Förslaget i budgetpropositionen går ut på att en besparing skall göras på anslaget med 15 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Besparingen uppnås genom att ett tak för stödet på 1 milj. kr. sätts för den enskilda tidskriften. Det framhålls i propositionen som angeläget att besparingen inte drabbar tidskrifter som för sin existens är beroende av det utgående stödet. Reduktionen bör därför i första hand omfatta stödet till tidskrifter som utges av stora och ekonomiskt starka organisationer och då gälla de tidskrifter som har stora upplagor och utges med hög frekvens.

Den nu föreslagna besparingen omnämndes i besparingspropositionen (prop. 1980/81:20). I sitt av riksdagen godkända betänkande förklarade sig

konstitutionsutskottet godta att besparingar kunde göras också på presstödsområdet. Utskottet uttalade därvid att det fanns anledning återkomma till besparingarnas fördelning och inriktning när det aviserade förslaget förelades riksdagen. Detta gavs regeringen till känna (KU 1980/81:9 s. 10). Utskottets socialdemokratiska ledamöter reserverade sig. Beträffande organisationstidskrifterna uttalade reservanterna följande: "Det är inte heller möjligt att generellt minska stödet till organisationstidskrifterna. De fyller en väsentlig funktion i det demokratiska samhället" (s. 13).

Organisationstidskriftsstödet tas upp i motionerna 1980/81:862, yrk. 2, av Eva Hjelmström m. fl. (vpk) och 1980/81:863 av Hilding Johansson m. fl. (s). I båda motionerna yrkas avslag på den i propositionen föreslagna reduceringen av organisationstidskriftsstödet. I den senare motionen framhålls bl. a. att kostnadsutvecklingen, inte minst på grund av postverkets taxehöjningar, egentligen skulle motivera en uppräkning av stödet.

Stöd till tidningar på andra språk än svenska (Prop. 1980/81:100 bil. 12 B 27)

Förslaget i budgetpropositionen innebär en uppräkning av stödet till tidningar på andra språk än svenska med 350 000 kr. i förhållande till nuvarande budgetår.

Stödet utgår enligt förordningen (1977:523) om stöd till tidningar på andra språk än svenska. Stödet beviljas av statens invandrarverk efter samråd med presstödsnämnden. Förutsättningarna för att stödet skall utgå är att

1) publikationen vänder sig till invandrare och språkliga minoriteter i Sverige

2) publikationens innehåll i huvudsak berör förhållanden i Sverige

3) publikationen har sin huvudredaktion i Sverige

4) annonsdelen i publikationen inte överstiger 25 % i genomsnitt för kalenderår.

Motion 1980/81:1126 av Olle Wästberg i Stockholm (fp) syftar till en utvidgning av stödet till andra medieformer än det skrivna ordet. I motionen framhålls närradions och även "allemansradions" roll för att nå invandrarorganisationernas medlemmar. Radioproduktionen är emellertid enligt motionen en stor ekonomisk belastning för invandrarorganisationerna. Bl. a. av detta skäl bör, anförs det i motionen, bestämmelserna om stöd till invandrartidningar omformuleras så att de medger för invandrarverket att ge stöd till all medieproduktion som bedrivs av invandrarnas organisationer, vilket bör kunna ske inom ramen för nuvarande ekonomiska anslag.

Övriga frågor

Motion 1980/81:1120 av Rune Rydén m. fl. (m, fp) tar upp frågan om en översyn av de periodiska publikationernas utgivningsförhållanden mot bakgrund av presstödets negativa effekter på främst fackpress och populärpress som inte uppbär sådant stöd.

De i motionen upptagna problemen behandlades av utskottet under 1979/80 års riksmöte med anledning av motioner i ämnet (m, fp). I sitt av riksdagen godkända betänkande avstyrkte utskottet motionerna under hänvisning till att det inte fanns anledning att innan dagspresskommittén och mervärdeskatteutredningen avslutat sitt arbete ta initiativ till ytterligare utredningar (KU 1979/80:41 s. 13).

Mervärdeskatteutredningens arbete beräknas pågå under hela 1981. Dagspresskommittén avgav som framgår av det föregående slutbetänkande under 1980.

Utskottet

Stödet till dagspressen

I proposition 1980/81:137 föreslås vissa ändringar i det statliga stödet till dagstidningarna. Förslaget, som till stor del bygger på dagspresskommitténs betänkande Stödet till dagspressen (SOU 1980:32) innebär dock inte några ändringar i presstödets utformning och allmänna inriktning. I stort sett råder allmän enighet om att de nuvarande stödformerna är ändamålsenliga och uppfyller sitt syfte att verka för konkurrens och mångfald i pressutbudet.

I den s. k. besparingspropositionen (prop. 1980/81:20) förutskickades vissa reduceringar i bl. a. stödet till dagspressen. I sitt betänkande med anledning av propositionen förklarade sig konstitutionsutskottets majoritet beredd till besparingar inom presstödsområdet. Utskottet ville dock på det stadiet inte binda sig genom att ta ställning till hur dessa besparingar skulle uppnås (KU 1980/81:9).

I proposition 1980/81:137 förklarar sig utbildningsministern inte längre anse det möjligt att göra en besparing på produktionsstödet. Hans ställningstagande baserar sig i första hand på att en vikande tendens förmärkts på annonsmarknaden. Eftersom detta hårdast drabbar lågtäckningstidningarna föreslås i stället en viss uppräkning av stödet till dessa tidningar. Den sammanlagda kostnaden härför uppskattas till 21,4 milj. kr.

Frågan om produktionsstödet tas upp i motionerna 862 av Eva Hjelmström m. fl., 2051 av Hilding Johansson m. fl. och 2093 av Lars Werner m. fl. I de båda sistnämnda motionerna yrkas vissa höjningar i förhållande till propositionens förslag.

Utskottet ansluter sig till den i propositionen framförda uppfattningen att utvecklingen gjort det nödvändigt med en viss ökning av produktionsbidra-

get till de tidningar som träffas hårdast av en vikande annonsmarknad, dvs. lågtäckningstidningarna. Härmed har man emellertid sträckt sig så långt som det ekonomiska läget kan medge. Även om skäl kan anföras för ytterligare höjningar finns det enligt utskottets mening inte något ekonomiskt utrymme härför.

Under avsnittet Dagstidningsbegreppet föreslås i propositionen en precisering av detta begrepp till att avse allmän nyhetstidning och publikation av dagspresskaraktär med reguljär nyhetsförmedling och/eller allmänpolitisk opinionsbildning.

Vidare innebär regeringsförslaget att kravet på andelen s. k. unikt material höjs från 51 till 65 % för att fullt produktionsbidrag skall utgå. Mellan 51 och 65 % skall produktionsbidrag enligt propositionen utgå i relation till andelen unikt material på så sätt att varje procent unikt material skall öka bidraget med en femtondel. För tidningar som hitills uppburit fullt stöd genom 50-procentsregeln föreslås övergångsbestämmelser som innebär att de nya skärpta reglerna inte kommer att börja tillämpas förrän på utgivningar efter den 1 januari 1984.

I den socialdemokratiska motionen föreslås, att fullt bidrag skall utgå vid 60 % unikt material. Mellan 51 och 60 % skall stödet öka med en tiondel för varje procents ökning av det unika materialet. Med hänsyn till vikten av samverkan mellan olika tidningsföretag kan det enligt motionen ifrågasättas om inte också 60 % är för högt. Motionärerna kan dock i avvaktan på närmare studier av frågan acceptera en 60-procentsgräns.

Utskottet anser i likhet med den uppfattning som redovisats i propositionen och av presstödsnämnden att det finns behov av en viss rörlighet i regelsystemet i vad gäller andelen unikt material. På så sätt blir det möjligt både att minska den kraftiga trappstegseffekt som den nuvarande ordningen innebär och att förhindra spekulativa dagstidningsetableringar.

Hur en stegvis höjning av produktionsbidraget närmare skall vara konstruerad kan givetvis diskuteras. Enligt utskottets mening får regeringsförslaget anses utgöra en rimlig avvägning. Skulle det efter en tids tillämpning av de nya reglerna finnas anledning ifrågasätta den nu föreslagna gränsen för fullt produktionsbidrag, får frågan självfallet tas upp till förnyade överväganden.

Med det anförda godtar utskottet prop. 137 i vad gäller stödet till dagspressen och avstyrker yrkandena 1 och 2 i motion 2051 liksom motion 2093.

Yrkande 1 i motion 862, som hänför sig till det i budgetpropositionen preliminärt föreslagna anslaget till stöd till dagspressen, får anses tillgodosett genom proposition 137.

Motion 2051 tar slutligen upp frågan om stöd till kvällstidningar. I motionen hänvisas till ett uttalande i proposition 1975/76:131, vari konstaterades att de svårigheter som i en framtid skulle kunna drabba kvällstidningarna torde vara av en så speciell karaktär att de knappast skulle kunna

lösas inom ramen för det föreslagna systemet för produktionsbidrag. I princip borde dock övriga former av presstöd stå öppna för kvällstidningarna. Om situationen för kvällstidningarna skulle förändras på ett avgörande sätt fick frågan tas upp på nytt.

Enligt utskottets mening finns det inte ekonomiskt utrymme till att utvidga produktionsstödet till nya tidningsgrupper. Motionsyrkandet avstyrks således. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att dagspresskommittén analyserat gruppen kvällstidningar men inte funnit skäl föreslå några förbättringar i dessa tidningars möjligheter att få presstöd.

Motion 2034 av Gösta Andersson m. fl. (c och s) har till syfte att öppna pressens lånefond för icke dagspressägda företag.

Utskottet vill erinra om att dagspresskommittén inte föreslagit någon principiell ändring av lånebestämmelserna. Lånemöjligheterna skall alltså vara förbehållna dagspressföretagen. Att utan föregående utredning vidga bestämmelserna så som föreslagits i motionen kan enligt utskottets mening leda till konsekvenser som är svåra att överblicka. Motionen avstyrks.

Utskottet vill emellertid starkt understryka vad i propositionen anförts om betydelsen av att det statliga stödet till dagspressen i högre grad än vad som hittills varit fallet används för att stimulera olika samverkansformer.

Stöd till organisationstidskrifter

Utskottet godtar propositionens förslag, som står i överensstämmelse med den principiella inställning som utskottet gav uttryck för vid behandlingen av den s. k. besparingspropositionen (prop. 1980/81:20) nämligen att besparingar kan göras även på presstödsområdet. Motionerna 862, yrk. 2, och 863 avstyrks därför.

Stöd till tidningar på andra språk än svenska

Utskottet har inte något att invända mot förslaget i budgetpropositionen om en viss uppräkning av ifrågavarande stöd.

Motion 1126 av Olle Wästberg i Stockholm syftar till att låta stödet omfatta all medieproduktion som bedrivs av invandrarnas organisationer.

Det särskilda stödet till invandrartidningar är konstruerat efter presstödsprinciperna och vilar på samma ideologiska grundsyn som övriga former av presstöd. En utvidgning av stödet till andra medier än tidningar skulle enligt utskottets mening helt ändra presstödets karaktär. Motionen avstyrks följaktligen.

Övriga frågor

Motion 1120 av Rune Rydén m. fl. (m, fp) siktar till en översyn av de periodiska publikationernas utgivningsförhållanden mot bakgrund av presstödets negativa effekter på främst fackpress och populärpress som inte uppbär sådant stöd.

De i motionen upptagna problemen behandlades av utskottet under 1979/80 års riksmöte med anledning av motioner i ämnet (KU 1979/80:41). Utskottet anser fortfarande att det inte finns anledning att ta initiativ till ytterligare utredningar så länge ett utredningsarbete som berör de aktuella frågorna pågår. Dagspresskommittén avslutade sitt arbete 1980 men arbetet i mervärdeskatteutredningen beräknas pågå under i vart fall hela år 1981. Motionen avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1) *beträffande stöd till presstödsnämnden*
att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 bil. 12 punkten B 22 till *Presstödsnämnden* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 1 815 000 kr.,

2) *beträffande stöd till organisationstidskrifter*
a) att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 bil. 12 punkten B 25 och med avslag på motion 1980/81:863, yrk. 1, godkänner den i propositionen föreslagna förändringen av grunderna för stödet,
b) att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 bil. 12 punkten B 25 och med avslag på motionerna 1980/81:862, yrk. 2, och 1980/81:863, yrk. 2, till *Stöd till organisationstidskrifter* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 48 000 000 kr.,

3) *beträffande stöd till tidningar på andra språk än svenska*
a) att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:100 bil. 12 punkten B 27 till *Stöd till tidningar på andra språk än svenska* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 4 575 000 kr.,
b) att riksdagen avslår motion 1980/81:1126 angående en utvidgning av stödet till all medieproduktion,

4) *beträffande stöd till dagspressen*
a) att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:137 i denna del och med avslag på motion 1980/81:2051, yrk. 1, godkänner de i propositionen föreslagna ändringarna i grunderna för produktionsbidragen,
b) att riksdagen med bifall till proposition 1980/81:137 i denna del och med avslag på proposition 1980/81:100 bil. 12 punkten B 23 och motionerna 1980/81:862, yrk. 1, 1980/81:2051, yrk. 2, och 1980/81:2093 till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1981/82

under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 337 600 000 kr.,

c) att riksdagen avslår motion 1980/81:2051, yrk. 3 (utredning av frågan om stöd till kvällstidningar).

5) *beträffande frågan om en översyn av utgivningen av periodiska publikationer*

att riksdagen avslår motion 1980/81:1120,

6) *beträffande lån till dagspressen*

a) att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:100 bil. 12 punkten B 24 och med bifall till proposition 1980/81:137 i motsvarande del till *Lån till dagspressen* för budgetåret 1981/82 anvisar ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,

b) att riksdagen avslår motion 1980/81:2034 (utredning ang. användningen av pressens lånefond).

Stockholm den 10 april 1981

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s), Per Unckel* (m), Yngve Nyquist (s), Sven Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist* (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Sture Thun (s) och Stig Genitz (c). Vid beslut under mom. 6 b) har Jan Prytz (m) ersatt Per Unckel.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av Hilding Johansson, Olle Svensson, Yngve Nyquist, Wivi-Anne Cederqvist, Kurt Ove Johansson, Kerstin Nilsson och Sture Thun (alla s) vilka

dels ansett att utskottets yttrande som börjar på s. 7 med orden "Utskottet ansluter sig" och slutar på s. 9 med orden "863 avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund bl. a. av den försämring av dagspressens ekonomiska situation som inträffat under loppet av det senaste halvåret är det enligt utskottets mening tillfredsställande att regeringen i proposition 137 begränsat sina besparingsförslag i förhållande till de planer som redovisats i bl. a. budgetpropositionen (1980/81:100, bil. 12). Sålunda delar utskottet bl. a. uppfattningen om behovet av en höjning av produktionsbidraget till

lågtäckningstidningar med högst 20 % i hushållstäckning. Men som framhålls i motion 2051 talar starka skäl också för en uppräkning av stödet till flerdagarstidningar i landsorten med mer än 20 % men högst 40 % i hushållstäckning. Utskottet vill erinra om att för denna grupp har någon uppräkning av stödet inte skett sedan 1978.

Utskottet ansluter sig till förslaget i motion 2051 och finner sålunda 10 % vara en rimlig höjning av produktionsbidragen till de båda grupperna fådagars lågtäckningstidningar och flerdagars landsortstidningar med en hushållstäckning mellan 20 och 40 %. För den första gruppen innebär utskottets förslag en höjning i förhållande till regeringsförslaget med 25 000 kr. för icke-rikstidningar och med 50 000 kr. för rikstidningar som utkommer en dag i veckan. För rikstidningar som utkommer två dagar i veckan ansluter sig utskottet till dagspresskommitténs förslag och anser således det motiverat med en höjning från 1 500 000 kr. till 2 400 000 kr. I förhållande till regeringsförslaget innebär detta en höjning med 675 000 kr. För flerdagars landsortstidningar med ett täckningstal mellan 20 och 40 % innebär utskottets förslag förutom en uppräkning av produktionsbidraget med 10 % även att maximibeloppet höjs från nuvarande 6 300 000 kr. till 6 930 000 kr.

Vidare innebär regeringsförslaget att kravet på andelen s. k. unikt material höjs från 51 till 65 % för att fullt produktionsbidrag skall utgå. Mellan 51 och 65 % skall produktionsbidrag enligt propositionen utgå i relation till andelen unikt material på så sätt att varje procent unikt material skall öka bidraget med en femtondel. För tidningar som hittills uppburit fullt stöd genom 50-procentsregeln föreslås övergångsbestämmelser som innebär att de nya skärpta reglerna inte kommer att börja tillämpas förrän på utgivningar efter den 1 januari 1984.

I den socialdemokratiska motionen föreslås att fullt bidrag skall utgå vid 60 % unikt material. Mellan 51 och 60 % skall stödet öka med en tiondel för varje procents ökning av det unika materialet.

Utskottet anser i likhet med den uppfattning som redovisats i propositionen och av presstödsnämnden att det finns behov av en viss rörlighet i regelsystemet i vad gäller andelen unikt material. På så sätt blir det möjligt både att minska den kraftiga trappstegseffekt som den nuvarande ordningen innebär och att förhindra spekulativa dagstidningsetableringar.

Hur en stegvis höjning av produktionsbidraget närmare skall vara konstruerad kan givetvis diskuteras. Enligt utskottets mening är det viktigt att sätta gränsen så att den inte får en hämmande inverkan på den samverkan som är önskvärd mellan olika tidningsföretag. Utskottet ifrågasätter mot denna bakgrund om inte den i propositionen föreslagna gränsen för fullt produktionsbidrag är för hög och föreslår i likhet med motion 2051 att gränsen sätts till 60 % med en tiondels ökning för varje procentenhet över 51 %. Skulle det efter en tids tillämpning av de nya reglerna visa sig att även denna gräns är för hög får frågan självfallet tas upp till förnyat övervägande.

Utskottet vill framhålla att utskottet betraktar de nu föreslagna höjningarna, som från statsfinansiell synpunkt får ses som marginella, som helt nödvändiga för att man inte skall riskera den viktigaste effekten som presstödet hittills haft, nämligen att hindra tidningsnedläggelser.

Utskottet vill vidare framhålla att de av utskottet nu föreslagna höjningarna bör ses mot bakgrund av dagspresskommitténs förslag om ett automatiskt uppräkningssystem, baserat på annonsprisutvecklingen. Enligt utskottets mening bör en sådan ordning prövas under en försöksperiod. Utskottet vill emellertid avvakta med att föreslå en reform av denna innebörd.

Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion 2051 yrkandena 1 och 2. Motion 2093 får anses tillgodosedd genom detta ställningstagande.

Motion 2051 tar också upp frågan om stöd till kvällstidningar. I motionen hänvisas till ett uttalande i proposition 1975/76:131, vari konstaterades att de svårigheter som i en framtid skulle kunna drabba kvällstidningarna torde vara av en så speciell karaktär att de knappast skulle kunna lösas inom ramen för det föreslagna systemet för produktionsbidrag. I princip borde dock övriga former av presstöd stå öppna för kvällstidningarna. Om situationen för dessa tidningar skulle förändras på ett avgörande sätt fick frågan tas upp på nytt.

Som framhålls i motionen har ekonomiska svårigheter uppstått för åtminstone en kvällstidning, och uttalandena i nyssnämnda proposition har således fått ny aktualitet. Enligt utskottets mening finns det därför anledning att nu se över presstödsreglerna i avsikt att skapa möjligheter även för lösnummerförsålda dagstidningar att få produktionsbidrag eller därmed jämförligt statligt stöd. Utskottet förordar således att frågan om stöd till kvällstidningar blir föremål för regeringens överväganden. Detta bör med bifall till motion 2051 yrkande 3 ges regeringen till känna.

Motion 2034 av Gösta Andersson m. fl. (c och s) har till syfte att öppna pressens lånefond för icke dagspressägda företag, som producerar tidningar.

Utskottet vill starkt understryka vad i propositionen anförts om betydelsen av att det statliga stödet till dagspressen i högre grad än vad som hittills varit fallet används för att stimulera olika samverkansformer. En komplettering av presstödsförordningen enligt motionen ligger väl i linje med dessa önskemål. Enligt uppgifter från presstödsnämndens kansli blir konsekvenserna av att öppna fonden för företag som legotrycker flerdagarstidningar små. Det i motionen omtalade Örebro-fallet torde vara unikt. Däremot förekommer legoproduktion av endagstidningar på flera håll i landet. Av detta skäl förordar utskottet att den nya utlåningsmöjligheten bör begränsas till flerdagarstidningar. Författningsmässigt skulle detta kunna lösas genom att första meningen i 54 § presstödsförordningen får följande lydelse: "Tidningsföretag, som ger ut dagstidningar och *annat företag som producerar flerdagarstidningar* kan få lån såväl för investering som för annan åtgärd som

bedömes vara nödvändig för att stärka företagets konkurrensförmåga på längre sikt."

Det anförda bör med anledning av motion 2034 ges regeringen till känna.

Stöd till organisationstidskrifter

I budgetpropositionen (1980/81:100, bil. 12 B 25) föreslås en sänkning av organisationstidskriftsstödet med 15 milj. kr., vilket uppnås genom att ett tak på 1 milj. kr. sätts för stödet till den enskilda tidskriften. Organisationstidskriftsstödet tas upp i motionerna 862 (vpk) och 863 (s). I båda motionerna yrkas avslag på den föreslagna reduceringen av stödet.

I propositionen framhålls att reduktionen i första hand kommer att drabba stora och ekonomiskt starka organisationer som ger ut tidskrifter med både stora upplagor och stor täthet i utgivningen. Likväl kan enligt propositionen effekterna av den föreslagna minskningen vara svåra att överblicka. Utbildningsministern säger sig därför ha för avsikt att noga följa utvecklingen.

Utskottet vill först erinra om de uttalanden som utskottet gjorde i samband med att organisationstidskriftsstödet infördes 1977 (KU 1976/77:42 s. 27). Utskottet framhöll i det sammanhanget att de fria organisationerna såsom bärare av idéer var en garanti för en mångskiftande och allsidig samhällsdebatt och att tidskrifterna spelade en central roll för organisationernas hela verksamhet. Inskränkningar eller nedläggningar av folkrörelsernas tidskrifter skulle därför få mycket allvarliga följder för debatten i det svenska samhället.

Enligt utskottets mening vägar man nu fyra år senare påstå att organisationstidskriftsstödet fick den avsedda effekten. Stödet räddade en del tidningar och andra fick möjlighet att leva upp till de förväntningar som medlemmarna ställer på sina organisationer.

En av anledningarna till organisationstidskriftsstödet var de snabbt stigande portokostnaderna. År 1980 betalade fack- och konsumentpressen sammanlagt 130 miljoner för postverkets tjänster. Därtill kom en mångmiljonkostnad för transporter. Kostnadsutvecklingen på området är sådan att under normala ekonomiska förhållanden i landet skulle en höjning av stödet enligt utskottets mening ha varit en självklarhet.

Till skillnad från utbildningsministern kan utskottet peka på några följder av den föreslagna minskningen av stödet. Enligt uppgifter från fackförbundspressens samorganisation (Facksam), vilken liksom ICA-kuriren beretts tillfälle att genom utsedda företrädare framlägga sina synpunkter inför utskottet, skulle LO-kollektivet drabbas hårdare än andra av regeringsförslaget. Fem tidningar skulle förlora tillhopa 7 milj. kr., vilket är hälften av totalstödet till hela LO-gruppen. Det är också nära hälften av den totala föreslagna besparingen på organisationstidskriftsstödet. Genom maxime-

ringen av stödet till 1 milj. kr. skulle t. ex. Metallarbetaren förlora 3 milj. kr. och Kommunalarbetaren 2 milj. kr. Dessa båda tidningar har redaktionella kostnader på endast 10 % medan 45 % åtgår för tryckeritjänsterna och lika mycket för distributionen. Samma fördelning av kostnaderna gäller i stort sett för de övriga tidningarna i gruppen – Byggnadsarbetaren, Skogsindustriarbetaren och Statsanställd. Facksam framhöll också fackförbundstidningarnas blygsamma annonsintäkter, som ligger på ca 5 % av tidningarnas totalbudget.

Mot bakgrund av det anförda kan utskottet inte acceptera den föreslagna reduceringen av organisationstidskriftsstödet. Utskottet vill särskilt peka på fackförbundstidningarnas roll som kunskapsförmedlare, vilket väsentligt bidrar till en fungerande arbetsmarknad. För fackförbundens medlemmar är förbundstidningarna en viktig förutsättning för att rättigheter skall kunna bevakas och oklarheter kring jobbet skingras.

Utskottet vill i sammanhanget slutligen peka på den snedvridning av opinionsbildningen som kan bli en följd av regeringsförslaget, eftersom det i första hand drabbar fackförbundstidningarna på LO-området. På många håll är fackförbundstidningen den näst största tidningen på orten.

Med det anförda avstyrker utskottet förslaget om en reducering av organisationstidskriftsstödet och tillstyrker motionerna 862 yrkande 2 och 863.

dels att utskottets hemställan under momenten 2, 4 och 6 b) bort ha följande lydelse:

2. beträffande *stöd till organisationstidskrifter*

   a) att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:100 bil. 12 punkt B 25 och med bifall till motion 1980/81:863, yrkande 1, avslår den i propositionen föreslagna förändringen av grunderna för stödet,

   b) att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:100 bil. 12 punkt B 25 och med bifall till motionerna 1980/81:862 yrkande 2 och 1980/81:863 yrkande 2 till *Stöd för organisationstidskrifter* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag på 63 000 000 kr.,

4. beträffande *stöd till dagspressen*

   a) att riksdagen med avslag på proposition 1980/81:137 i denna del och med bifall till motion 1980/81:2051, yrkande 1, godkänner de av utskottet förordade ändringarna i grunderna för produktionsbidragen,

   b) att riksdagen med avslag på dels proposition 1980/81:137 i denna del, dels proposition 1980/81:100 bil. 12 punkt B 23, dels motion 1980/81:862, yrkande 1, samt med bifall till motion 1980/81:2051, yrkande 2, och med anledning av motion

1980/81:2093 till *Stöd till dagspressen* för budgetåret 1981/82 anvisar ett förslagsanslag av 345 000 000 kr.,

c) att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2051 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om presstöd till kvällstidningar.

6. b) att riksdagen med anledning av motion 1980/81:2034 ger regeringen till känna vad utskottet anfört om användningen av pressens lånefond.

GOTAB 66916 Stockholm 1981